משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
המטה המשולב
ליישום דוחות שנהר וקרמינצר
הפיקוח על תורה שבעל פה ממלכתי
הפיקוח על מחשבת ישראל ממלכתי
חל"ד HELED

לחסים ושיחה

גיליון 4

לומדים על אמת וסרירגו

אני לא אוהב את הביטוי "שמירת טבע". בכלל, עצם המלה "שמירה" איננה מקובלת עלי - אינני אוהב את הביטוי "שמירת מסורת", אינני אוהב את הביטוי "שמירת ציונות", אינני חושב שאנו באנו לעולם הזה בכדי לשמר איזה דבר. אינני חושב שהיחסים בין אדם לזולתו או בין אדם למקומו, או בין אדם למורשתו הם יחסים של שימור. לא נולדנו לתוך מוזיאון ותפקידנו איננו לצחצח את הזכוכית ולהוביל את ילדינו אחרינו, ככה על קצות אצבעותיהם, כדי שיתפעלו ממה שיש. מותר לגעת! מותר לגעת בטבע, צריך לגעת בו. מותר גם לשנות. השאלה היא איך...אם אני עונה עליה במילה אחת, התשובה תהיה באהבה...באהבה מותר לשנות, בתנאי שאתה מוכן גם להשתנות.

...לא בקנאות...לא בכל מחיר, לא בפילוסופיה של אל-גענת - באהבה! והאהבה פירושה גם בענווה עצומה. כאשר אדם עומד מול איתן מאיתני הטבע, ויהיה זה הקטן בחרקים או השגיא בהרים - עמוד בענווה. אינני אומר אל תיגע, אינני אומר הס פן תעיר; החלטת לגעת - גע, בענווה. החלטת לסלול כביש - סלול אותו, בענווה. זכור שאתה היום כאן ומחר אינך כאן. יבואו אחרים...וענווה ואהבה - בדיוק כמו שנאה - מדבקות.

[עמוס עוז]

ריאות ירוקות

אמר רב הונא:
כל עיר שאין בה ירק - אין תלמיד חכם רשאי לדור בה.
[תלמוד בבלי מסכת עירובין דף נה עמוד ב]

אמר ר' יוסי בי ר' בון:
אף אסור לדור בעיר שאין בה גינוניתא.
[תלמוד ירושלמי מסכת קידושין דף סו עמוד ב]

נטיעה לשבעים שנה

פעם אחת היה [חוני] מהלך בדרך, ראה אדם אחד שהוא נוטע חרוב.
אמר לו: זה, לכמה שנים טוען פירות?
אמר לו: לשבעים שנה!
אמר לו [חוני]: כלום ברי לך שתחיה שבעים שנה ותאכל ממנו?
אמר לו: אני מצאתי את העולם בחרובים; כשם שנטעו אבותיי לי כך אטע אני לבני.

יתכן של שנ' האנשים לנטיעה תושף את גישתם לח"ים, מה' הגישה של כל אחד מהם?

ישב חוני לאכול, נפלה עליו שינה ונתנמנם.
עלה צוק והקיף עליו ונתכסה מן העין וישן שבעים שנה.
כשהתעורר ראה אדם אחד שהוא מלקט מאותו חרוב.
אמר לו: אתה הוא שנטעתו?
אמר לו: אבי אבא.
אמר [חוני]: ודאי מנמנם הייתי שבעים שנה.
ראה אתונו שילדה לו רמכים רמכים

מה מסמל הצוק העוטף את חוני ?

הלך לביתו,
אמר להם: בנו של חוני המעגל היכן הוא?
אמרו לו: בנו איבו בעולם אבל יש בן בנו
אמר להם: אני חוני המעגל !
ולא האמינו לו.
הלך לבית המדרש,
שמע החכמים אומרים: ברורה לנו שמועה זו כבימיו של חוני המעגל ,
כשנכנס לבית המדרש, כל קושיה שהייתה להם לחכמים היה מיישבה.
אמר להם: אני חוני!
ולא האמינו לו, ולא נהגו בו כבוד כראוי לו,
חלשה דעתו ובקש רחמים ומת.

מדוע מתעקש חוני לשכנע את האנשים שאכן הוא חוני?

אמר רבא: זה שאומרים הבריות: "או חברותא או מיתותא"

האם חוני שינה את גישתו הבסיסית לח"ים במהלך הסיפור?

[תלמוד בבלי {בתרגום לעברית} מסכת תענית דף כג עמוד א]

חוני המעגל

עפ"י המסורת התלמודית פעל בתקופת החשמונאים. היה ידוע כאיש בעל כוחות על-טבעיים, המחולל מופתים. ידוע בכינויו חוני המעגל, על שחג עוגה ועמד בתוכה ולא זז משם עד שאלוהים נענה לבקשותיו והוריד גשם.

כי תבואו אל הארץ ונטעתם. אמר להם הקב"ה לישראל, אעפ"י שתמצאו אותה מליאה כל טוב, לא תאמרו נשב ולא נטע, אלא הוו זהירין בנטיעות, שנאמר ונטעתם כל עץ מאכל, כשם שנכנסתם ומצאתם נטיעות שנטעו אחרים, אף אתם נטעו לבניכם, שלא יאמר אדם אני זקן ולמחר אני מת, ולמה אני יגע בשביל אחרים.

[מדרש תנחומא (בובר) פרשת קדושים סימן ח]

מכתב מ-1853 לנשיא ארה"ב פירסט מאת הצ'יף סיאטל של שבט דואמיש

הציע הנשיא וושינגטון שולא הופקה כי הוא מקנה לקנות את אמונתנו. איך אפשר לקנות או למכור את השמים - את חום האדמה? הרעיון כר לנו. וגם כאשר אין אנו רעננים האוויר אז נפלאי המים. כיצד אתם יכולים לקנותם מאתנו?. כל חלק מאדמה כל מחפש לבני עמי. כל מחט מהריחה של אורן, כל סרפד באורשים האפיים, כל חרס מחמאים - הפושים הם בניסיונם ובזיכרונם של בני עמי. אנו יודעים כי האדם הלבן אינו מבין את דרכינו. חלק אחד של האדמה כשווה למשנהו, כי הוא הנו הכר, הבא בלילה ונוטל מהאדמה כל שהוא נחוץ לו. האדמה אינה אחיו, אלא אויבו, וכאשר הוא מכניע אותו - הוא נוסע הלאה. הוא סולח את קברי אבותיו וכבודות ילדיו נשכחות. מרשה סריבה מאויר את פניו של האיש האדום. אין מקום שקט בפרי האיש הלבן. אין מקום לשמוע את פרי האביב או את אוושת כנפי החרקים ואה סלד יש בחייהם אם אין האדם יכול לשמוע את קריאת הדברבורת של הפרדנים, או את ויכוחי הצפרדעים סביב בריכה בלילה?. האדם הלבן נראה כאינו מבין באוויר אותו הוא נושם. כאדם בלוס ימים רבים הוא אלום לצאנה. את אחוט לקבל, אמאיר אנוי אחר: האדם הלבן מוכרח להגיאס לאות האדמה הכל כאן אחיו. פרא אני לאיני מבין כיצד סוס הברזל המעשן יכול להיות חשוב יותר מהבופלו אשר אנו הורגים רק כדי להישאר בחיים. מהו האדם ללא החיות? אילו נכחדו כל החיות היו האנשים מתים מבדידות רבלה של הנפש.

שווה ציטוט

כל האילנות להנאתן של בריות נבראו
[בראשית רבה י"ג ב']

אם היתה נטיעה בתוך ידך ויאמרו לך הרי לך המשיח.
בוא ונטע את הנטיעה ואח"כ צא והקבילו.
[מסכת אבות דרבי נתן פרק לא]

עצים הם שירים שהארץ רושמת על פני השמים. אנחנו עוקרים אותם ועושים מהם נייר, ועליו אנחנו רושמים את הריקנות שלנו.
[ח'ליל ג'ובראן]

השואף להיות בעל הטבע מוכרח ראשית להיות עבד
[פרנסיס בייקון]

"וַיִּקַּח ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם וַיַּנִּחֵהוּ בְגַן עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ"
(בראשית פרק ב' פסוק ט"ו)

ריכוז צוות: **חגית די-נור** /יעוץ: **מיקי סופר** /ליקוט כתיבה ועריכה: **יוחאי עדן, איציק רבי** /יעוץ גרפי והפקה: **רפי כהן** איורים: **דודי שמאי** /עיצוב: **פרסומי ישראל ושות'**

יחסים חסרי

לומדים על **אמת וסריגה**

לא תסמית

תנו רבנן: לא יסקל אדם מרשותו לרשות הרבים.
מעשה באדם אחד שהיה מסקל מרשותו לרשות הרבים, ומצאו חסיד אחד.
אמר לו: ריקה, מפני מה אתה מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך!
לגלג עליו.

מה לא הגיוני בדברי של החסיד?

לימים נצרך למכור שדהו, והיה מהלך באותו רשות הרבים ונכשל באותן אבנים, אמר: יפה אמר לי אותו חסיד מפני מה אתה מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך.

מה למד אותו אדם?

(תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף נ עמוד ב)

בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו ראה מעשי כמה נאים ומשובחין הן וכל מה שבראתי בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם קלקלת אין מי שיתקן אחריך.

(קהלת רבה פרשה ז')

שירת העשבים / עבוד של נעמי שמר

עפ"י רבי נחמן מברסלאב

דַּע לְךָ — וּכְשֶׁהַלֵּב
שֶׁכָּל רוֹעֶה וְרוֹעֶה — מִן הַשִּׁירָה מִתְמַלֵּא
יֵשׁ לוֹ נִגּוּן מְיֻחָד — וּמִשְׁתּוֹקֵק
מִשֶּׁלּוֹ. — אֶל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל,
דַּע לְךָ — אוֹר גָּדוֹל
שֶׁכָּל עֵשֶׂב וְעֵשֶׂב — אֲזַי נִמְשָׁךְ וְהוֹלֵךְ
יֵשׁ לוֹ שִׁירָה מְיֻחֶדֶת — מִקְּדֻשָּׁתָהּ שֶׁל הָאָרֶץ
מִשֶּׁלּוֹ. — עָלָיו,
וּמִשִּׁירַת הָעֲשָׂבִים — וּמִשִּׁירַת הָעֲשָׂבִים
נַעֲשֶׂה נִגּוּן — נַעֲשֶׂה נִגּוּן
שֶׁל רוֹעֶה. — שֶׁל הַלֵּב.

מן העיתונות... מן העיתונות...

הונדליזם שבר שיאים חדשים

בשנים האחרונות הולכות ומתגברות תופעות של השחתת ציוד וגרימת נזק במזיד לרכוש ביה"ס כחלק מהפגנת ביטויי שמחה לכאורה.עם סיום שנת הלימודים דווחו מקרים רבים של השחתת רכוש בבתי-הספר.
הגדילו לעשות תלמידי י"ב מביה"ס במרכז הארץ, שמצאו דרך ייחודית לחגוג את סיום לימודיהם. התלמידים השליכו מחלונות הכתות את השולחנות והכיסאות. בנס לא נפגעו תלמידים אחרים בחצר ביה"ס אך נגרם נזק כבד לרכוש. הנהלת ביה"ס הודיעה כי היא רואה בחומרה את המעשים ותגיב בהתאם.

עיין ערך

וָנְדָלִיזְם- ברבריות, השחתת יצירות אמנות ותרבות. על שם השבט הגרמני ונדל שכבש בשנת 446 את רומא והשחית בה ספריות שלמות ואוצרות אומנות ותרבות רבים.

שווה ציטוט

גם בדומם ממש יש בחינת נפש וחיות רוחנית

[רש"ז מלאדי]

בור ששתית ממנו אל תזרוק בו אבן

(במדבר רבה פרשה כב)

יחשוב האדם שהוא תולעת ושאר הבריות הקטנות הן חשובות כמו חברים לו בעולם

[צוואת הריב"ש]

ת"ו של האדם מן האילן

דידי מנוסי

אני המסיק בקרה את ביתך
ואני אבוקה בלילות חשכה.
אני הוא הצל ביום קיץ לוהט,
ואני המשען לישיש הצועד.

אני המניב את הפרי המובחר
למען תרוה בו גרונך הניחר.
ובצאתך לפרנס משפחה מחכה,
אני חץ וקשת ואני החכה.

אני הגלגל ואני הקרון,
ואני הארון למסע אחרון.
משום כך, אדוני העובר ושב,
אל תפגע בי לשוא
אל תפגע בי לשוא.

כִּי תָצוּר אֶל עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֶם עָלֶיהָ לְתָפְשָׂהּ לֹא תַשְׁחִית אֶת עֵצָהּ לִנְדֹּחַ עָלָיו גַּרְזֶן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכֵל וְאֹתוֹ לֹא תִכְרוֹת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לָבֹא מִפָּנֶיךָ בַּמָּצוֹר: רַק עֵץ אֲשֶׁר תֵּדַע כִּי לֹא עֵץ מַאֲכָל הוּא אֹתוֹ תַשְׁחִית וְכָרָתָּ וּבָנִיתָ מָצוֹר עַל הָעִיר אֲשֶׁר הִוא עֹשָׂה עִמְּךָ מִלְחָמָה עַד רִדְתָּהּ:

(דברים פרק כ יט-כ)

ולא האילנות בלבד, אלא כל המשבר כלים, וקורע בגדים, והורס בנין, וסותם מעין, ומאבד מאכלות דרך השחתה, עובר בלא תשחית.

(רמב"ם הלכות מלכים פרק ו הלכה י)

כי האדם עץ השדה

נתן זך

כי האדם עץ השדה
כמו האדם גם העץ צומח
כמו העץ האדם נגדע
ואני לא יודע
איפה הייתי ואיפה אהיה
כמו עץ השדה.

כי האדם עץ השדה
כמו העץ הוא שואף למעלה
כמו האדם הוא נשרף באש
ואני לא יודע
איפה הייתי ואיפה אהיה
כמו עץ השדה.

סיפר הרב אריה לוין על פגישתו עם הרב קוק: אחרי תפילת מנחה יצא רבינו, כדרכו בקודש, לשוח בשדה לצמצם מחשבותיו, ואני התלוויתי אתו. בדרך קטפתי איזה עשב או פרח, הזדעזע רבנו ואמר לי בנחת, כי הוא נזהר מאוד לבלתי קטוף בלי תועלת עשב או פרח שיכול לגדול או לצמוח, כי אין עשב מלמטה, שאין לו מזל מלמעלה ואומר לו גדל. כל ציץ עשב אומר דבר, כל אבן לוחשת איזה סוד, כל הבריאה אומרת שירה...

שמחה רז - איש צדיק היה

בשעה שכורתין את האילן שהוא עושה פרי, הקול יוצא מסוף העולם ועד סופו ואין הקול נשמע.

(פרקי דרבי אליעזר "חורב" פרק לג)

טיפים קטנים לשמירה על איכות הסביבה

עצות קטנות למעשים גדולים

1 לחיסכון בעץ : עדיף להשתמש במצית להדלקה בבית ולא בגפרורים ולהשתמש בעיפרון מכני ולא מעץ כך יכרתו פחות עצים. לא לזרוק ניר שאפשר לעשות בו שימוש כניר טיוטא למשל.

2 השתדלו להאריך את חיי המוצר - אל תזרקו מוצר שאפשר לעשות בו שימוש נוסף, מוצר מקולקל שאפשר לתקנו ולהחזירו לשימוש, או מוצר שעשוי לשמש אחרים (מכרים, ארגוני צדקה).

3 תחליפים טבעיים - לימון ותומץ משמשים כמנקים מעולים ויכולים להחליף תומרי ניקוי.

4 אשפה- אם יש אפשרות כדאי להעביר אשפה למרכז לאיסוף פסולת למחזור. צמצמו את נפח האשפה למינימום (קיפול קופסאות וארגזים, וכד') ואולי אפשר להכין קומפוסט בחי מהפסולת האורגנית הרטובה כמובן שלא לזרוק סוללות לאשפה.

(מתוך "הגל הירוק" אתר אינטרנט מעניין וממולץ) http://www.ecowave.org.il